



داروساز حرفه‌ای

که با مطالعه کتب، نشریات و شرکت در دوره‌های آموزش مداوم میزان آگاهی‌های خود را ارتقا دهند و اطلاعات خود را به روز نمایند تا بتوانند در ارایه هر گونه اطلاعات سلامتی اعم از بهداشتی، درمانی دارویی و ارایه داروهای OTC به نحو صحیح خدمت‌رسانی نمایند.

به همین دلیل سازمان‌های بیمه‌گر وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی و حتی شرکت‌های تولیدی و توزیع دارو باید جایگاه ویژه‌ای را در زمینه ارایه خدمات درمانی به داروسازان اختصاص دهند، کما این که امروزه در کشورهای توسعه یافته سهم به سزایی در ارایه صحیح خدمات بهداشتی و درمانی بر عهده داروسازان نهاده شده است.

این تحول بر مبنای توجه به واقعیت‌های زیر صورت گرفته است:

- ۱ - دسترسی بیمار به داروساز آسان‌تر، سریع‌تر و ارزان‌تر می‌باشد.
- ۲ - مردم داروساز را در بسیاری از موارد قابل اعتماد

امروزه یادگیری مادام‌العمر، به‌عنوان جز جدایی‌ناپذیر زندگی انسان‌ها از جمله مواردی است که یونسکو در آستانه قرن بیست و یکم بر آن تاکید نموده است.

دانش پزشکی به‌طور دائم در حال تحول می‌باشد به‌طوری که هر ۴ تا ۵ سال، ۵۰ درصد دانش پزشکی و در طول ۸ تا ۱۰ سال، ۷۵ درصد آن دچار تغییر می‌شود، بنابراین یادگیری دائمی همه اعضای تیم سلامت و به روز نمودن اطلاعات و مهارت‌های حرفه‌ای مرتبط با سلامت جامعه، از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است.

داروساز در حلقه درمانی در دسترس‌ترین عضو تیم خدمات سلامت می‌باشد که بیماران می‌توانند به آن‌ها مراجعه نمایند. با افزایش آگاهی‌های عمومی و مراجعه بیشتر مردم به داروسازان به منظور یافتن پاسخی برای مشکلات بهداشتی و درمانی، نقش داروسازان در ارایه خدمات مراقبت‌های اولیه روز به روز افزایش می‌یابد. از این رو آن‌ها مجبور هستند

■ روش‌های غیردارویی درمان، داروهای گیاهی و طب مکمل را به بیمار معرفی کند و بتواند در صورت امکان نیاز دارویی بیمار را کاهش دهد.

■ راه‌های اصلاح سبک زندگی (ترک سیگار تغذیه مناسب و ورزش) را به بیمار آموزش دهد و اهمیت این روش‌های اصلاحی را نیز متذکر شود.

■ تداخل‌های دارو - دارو، دارو - غذا، دارو - آزمون آزمایشگاهی را شناسایی و در کاهش عوارض جانبی مرتبط با تداخل‌ها به پزشک و بیمار کمک کند.

■ داروهای جدید را به پزشکان معرفی و اطلاعات دارویی لازم مورد نیاز جامعه پزشکی و مردم را تامین نماید.

با توجه به این موارد، کاملاً واضح است که داروساز می‌تواند نقشی بسیار موثر در تامین سلامتی و بهداشت جامعه ایفا نماید. با اتکا به داروسازان می‌توان اهداف مهمی مانند تجویز منطقی دارو کاهش هزینه‌های درمان و ارتقای کیفیت و تسریع در ارائه خدمات بهداشتی - درمانی را جامعه عمل پوشاند.

حتی قبل از سال ۱۹۷۷ که سیاست «سلامت برای همه» از سوی مجمع جهانی بهداشت به‌عنوان مهم‌ترین هدف دولت‌ها و سازمان جهانی بهداشت در عرصه سلامت تعیین شد، ارائه خدمات و مراقبت‌های سلامت در قالب سیستم ارائه مراقبت‌های بهداشتی، به خصوص مراقبت‌های بهداشتی اولیه، مورد توجه فراوان قرار گرفت.

از خصوصیات ویژه سیستم مراقبت‌های بهداشتی اولیه، افزایش ارتباط بین تیم‌های درمانی، بررسی هزینه - اثربخشی، کیفیت و دسترسی یکسان مردم

دانسته و بسیاری از آنان ترجیح می‌دهند که برای رفع مشکلات درمانی و بهداشتی خود به داروساز مراجعه نمایند.

۳ - داروساز می‌تواند مرجع مناسبی برای کنترل شیوع، بروز، شدت، عوارض و عود بیماری‌ها محسوب شود.

اما واقعیت این است که نیل به هدف مشارکت فعالانه‌تر داروساز در ارائه خدمات سلامت و تحقق اهداف بلند مدت و کوتاه مدت پروژه‌های سلامت ملی، وی باید مهارت‌ها و آموزش‌های لازم را در موارد زیر فرا گرفته باشد و بتواند انتظارات مطروح را برآورده سازد.

■ علایم اصلی مربوط به بیماری‌های بدخیم را شناسایی کرده و به موقع بیمار را به پزشک ارجاع دهد.

■ عوارض جانبی داروها را تشخیص و در تعدیل مقدار مصرف یا ارجاع بیمار به پزشک، وی را راهنمایی کند.

■ عوارض جانبی نادر و جدید داروها را شناسایی و به مراکز مربوط اطلاع دهد.

■ عدم موفقیت دارودرمانی یا پیشرفت روند بیماری را تشخیص دهد و توصیه‌های لازم را به بیمار و پزشک ارائه نماید.

■ نگرانی‌های بیمار را در مورد بیماری‌های جزئی و علایم بی‌اهمیت کاهش دهد.

■ خطاهای دارویی احتمالی پزشکان را شناسایی و برای تصحیح آن‌ها با پزشک تماس گرفته یا بیمار را ارجاع دهد.

■ هزینه‌های درمان را ارزیابی و ارزان‌ترین شیوه درمان را به بیمار و پزشک معرفی کند.

به خدمات و مراقبت سلامت است. برای رسیدن به این اهداف همکاری میان همه اعضای تیم سلامت اجتناب ناپذیر است.

یکی از ویژگی‌های مهم در روند ارایه مراقبت‌های سلامت در قالب مراقبت‌های بهداشتی اولیه، ساختار تیمی در این مراقبت‌ها می‌باشد. افراد مختلفی که در تیم مراقبت‌های بهداشتی اولیه فعالیت می‌کنند (پزشکان، داروسازان و ...)، باید براساس درک صحیح، به شناخت وظایف خویش و سایر کارکنان تیم در قالب تیم مراقبت‌های سلامت بپردازند و از یکدیگر انتظارات معقولانه‌ای داشته باشند.

امروزه در نظام‌های ارایه خدمات سلامت نقش کلیدی در اختیار یک حرفه خاص قرار ندارد و هیچ کدام از گروه‌ها به تنهایی نمی‌توانند به ارایه این مراقبت‌ها بپردازند. بنابراین، تصمیم‌گیری در عرصه مراقبت‌های سلامت، یک اقدام چند جانبه است و باید با حضور چند حرفه مختلف انجام گیرد. در این عرصه پویا و پراسترس، داروسازان باید از حالت منفعل درآیند و خود را با وضعیت جدید سیستم مراقبت‌های بهداشتی تطبیق دهند.

حرفه داروسازی، پس از تحولات مختلفی که طی یک قرن اخیر پیدا کرده است از دهه ۱۹۶۰ میلادی به تدریج به سمت داروسازی جامعه‌نگر پیش رفته است به نحوی که امروزه داروسازان دیگر امروز فقط به نسخه‌پیچی و ارایه خدمات دارویی به بیمار اکتفا نکرده و وظیفه ارایه مراقبت‌های دارویی را نیز بر عهده گرفته‌اند.

واقعیت این است که جهت ایجاد این تحول در کشورمان، از یک سو حمایت‌ها و پشتیبانی‌های قانونی از داروسازان به همراه تقویت و اصلاح

قوانین سنتی و از سوی دیگر، ارایه آموزش‌های علمی و عملی در قالب آموزش به دانشجویان داروسازی و تغییر سرفصل دروس آموزشی دانشکده داروسازی لازم و ضروری می‌باشد.

سازمان بهداشت جهانی در گزارش گروه مشاوره در مورد آماده‌سازی داروساز آینده (ونکور ۱۹۹۷) هفت نقش برای داروساز هفت ستاره (The seven star pharmacist) تعریف کرده که به‌عنوان حداقل انتظارات معمول سیستم مراقبت سلامت جامعه جهانی از داروساز باید در نظر گرفته شود. نقش‌ها و مسؤولیت‌های تعریف شده عبارتند از:

■ **Care giver**: فارغ‌التحصیل داروسازی تجربیاتش را به‌عنوان تجربه دارویی درمانی می‌نامد که خدمات مراقبتی با کیفیت بالا را در دو فضای اولیه تامین می‌کند اول این که فارغ‌التحصیلان داروسازی در همکاری با بیماران یا دیگر بخش‌های مراقبت سلامت، دانش و مهارت‌هایشان را به‌طور مستقیم (در بالین و یا ارایه خدمات دارویی) یا غیرمستقیم (مانند فعالیت‌های پژوهشی تکنولوژیکی، رگولاتوری) در برخورد با نیازهای دارویی بیمار با هدف دستیابی به نتایج مطلوب برای بیمار و حفظ یا بهبود کیفیت زندگی بیمار استفاده می‌کنند. دوم این که فارغ‌التحصیلان داروسازی با ارایه آموزش، اطلاعات و توصیه به کادر پزشکی جهت اطمینان از مطلوب و هزینه اثربخش بودن و منطقی نمودن هزینه‌های مراقبت بیمار و افزایش سلامتی آن‌ها نقش مهمی را ایفا می‌کنند.

■ **Decision maker**: فارغ‌التحصیل داروسازی باید دانش و درک اطلاعات اساسی حرفه داروسازی شامل علوم زیستی، علوم رفتاری، داروسازی

مسئولیت کمک به آموزش و تربیت نسل آینده داروسازان را بر عهده دارد. سهمیم شدن در آموزش نه تنها انتقال دانش به دیگران است، بلکه فرصتی برای داروساز است تا دانش جدیدی به دست آورد و مهارت‌های فعلی خود را بهبود بخشد. مجمع ونکوور موافقت کرد که داروسازان باید دانش، روش‌ها، مهارت‌ها و رفتارهای خاصی را فراگیرند که آن‌ها را جهت انجام این نقش‌ها به‌طور موثر مجهز کند.

این خصوصیات حرفه‌ای باید به‌عنوان نتایج مورد نیاز آموزش و تربیت پایه‌ای داروسازان در نظر گرفته شوند.

برای رسیدن به چنین اهدافی علاوه بر این که باید بر روی مراکز آموزشی و دانشکده‌های داروسازی جهت تربیت داروسازانی با این خصوصیات تمرکز نمود، لازم است به داروسازانی که فارغ‌التحصیل شده‌اند و اکنون مشغول فعالیت‌های حرفه‌ای خود هستند نیز توجه داشت. مراکز علمی موجود هم از طریق برنامه‌های آموزشی مداوم و هم از طریق ارتباط مستقیم با داروسازان می‌توانند این الگوهای رفتاری را در آن‌ها تغییر دهند و یا تقویت کنند.

براساس اطلاعات موجود و شواهد ارایه شده در مقالات جهت پویا بودن داروسازان در عرصه بالینی برنامه آموزشی داروسازی (Curriculum) باید به‌طور مداوم در حال تغییر و تحول باشد.

این تغییر و تحول باید با توجه به شرایط و زیرساخت‌های موجود در سیستم‌های آموزشی بهداشتی و درمانی کشورمان و ایجاد تغییر در روش‌های آموزشی انجام پذیرد.

دکتر خیراله غلامی

صنعتی، داروسازی اجتماعی، داروسازی بالینی و حرفه داروسازی را داشته باشد.

فارغ‌التحصیلان داروسازی با بررسی علمی تحلیل‌گرانه و اصولی در ارتباط با فعالیت‌های حرفه‌ای خود تصمیم‌گیری و مشکلات را با تکیه بر توانایی‌های تحقیقاتی خود حل می‌نمایند. آن‌ها همچنین می‌توانند به‌طور سیستماتیک اطلاعات موجود را جستجو نموده و با تجزیه و تحلیل آن‌ها را ارتقا داده و به کار برند.

■ **Communicator**: فارغ‌التحصیل داروسازی می‌تواند به‌طور موثر از ارتباطات نوشتاری، شفاهی و غیره جهت جواب دادن به مخاطبان خود استفاده نمایند. در این راستا داروساز باید قادر باشد اطلاعات را به درستی از منابع جستجو کرده و از فناوری روز بهره گیرد.

■ **Leader**: فارغ‌التحصیل داروسازی باید بتواند مسایل و مشکلات مربوط به رشته خود را راهبری نماید.

■ **Manager**: داروساز باید بتواند اطلاعات موجود، منابع انسانی، فیزیکی، مالی و زمان را به‌طور موثر با هدف دسترسی مطمئن و آسان بیماران به خدمات مراقبت‌های دارویی مدیریت نماید. همچنین این افراد باید بتوانند به راحتی در تیم‌های سلامت قرار گرفته و انجام وظیفه نمایند.

■ **Life long learner**: فارغ‌التحصیل داروسازی باید مفاهیم و اصول و نیز تعهد به یادگیری در طول زندگی را به‌عنوان وسیله‌ای برای تکمیل و پیشرفت فعالیت‌های حرفه‌ای و نقش تخصصی خود در جامعه داشته باشد.

■ **Teacher**: فارغ‌التحصیل داروسازی